

PERSDOSSIER **EXPO ISLAM**

DIT IS *OOK* ONZE GESCHIEDENIS!
EUROPA EN ZIJN ISLAMITISCHE ERFENIS

WWW.EXPO-ISLAM.BE

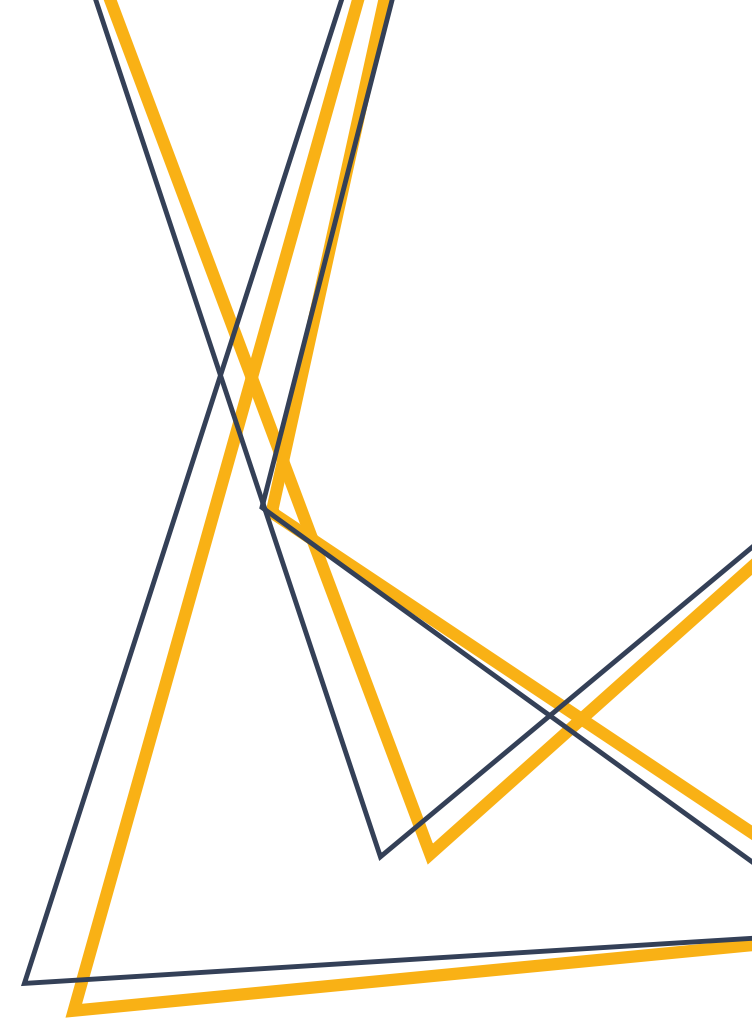
FOLLOW & LIKE US
TEMPORA-EXPO

15.09.2017 > 21.01.2018 BRUSSEL - VANDERBORGHTGEBOUW

Brussel, Vanderborghtgebouw
15 september 2017 - 21 januari 2018

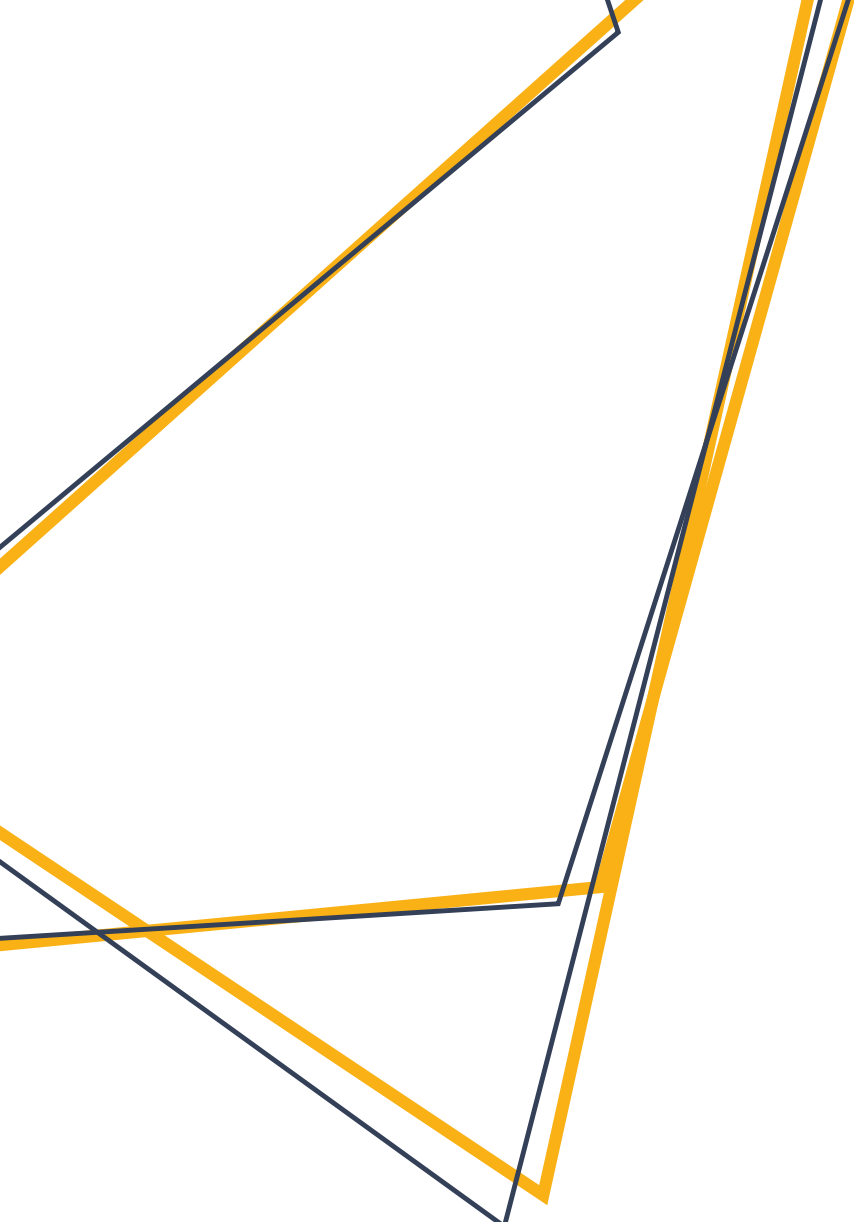
Tempora/Museum van Europa
en hun Europese partners

PERSCONTACTEN

Charlotte Piens / +32 (0)2 549 60 53 - +32 (0)475 42 33 26 / charlotte.piens@tempora.be

Emilie Derom / +32 (0)2 549 60 57 - +32 (0)472 35 12 20 / emilie.derom@tempora.be

OVERZICHT

DE TENTOONSTELLING IN HET KORT.....	4
1. De inhoud.....	4
2. De aangewende middelen.....	5
VOORWOORD.....	6
PARCOURS.....	7
1. Proloog: De Abrahamitische stam.....	7
2. De Arabische erfenis.....	8
3. De Ottomaanse erfenis.....	9
4. De koloniale erfenis.....	10
5. Vandaag.....	11
SCENOGRAPHIE.....	16
VISUAL VAN DE TENTOONSTELLING - YVES FONCK.....	17
RANDEVENEMENTEN.....	18
EUROPESE PROJECTPARTNERS.....	19
ADVIESCOMITE.....	20
KUNSTENAARS.....	21
MUSEA EN BRUIKLEENGEVERS.....	22
INITIATIEFNEMERS.....	23
PRAKTISCHE INFORMATIE.....	24
DANKBETUIGINGEN.....	26

DE TENTOONSTELLING IN HET KORT

1. DE INHOUD

De beschavingstentoonstelling Islam, dit is *ook* onze geschiedenis! toont de sporen van de islamitische beschaving die dertien eeuwen lang aanwezig was op Europese bodem. Het is dus geen tentoonstelling over de islamitische religie. Ze beperkt zich ook niet tot de islam in Europa vandaag, maar het onderwerp komt uiteraard wel aan bod.

Voor een beter begrip van de islamitische aanwezigheid op het Europese continent, hebben we de sporen opgedeeld in drie erfenissen die heel verschillende historische periodes en geografische gebieden bestrijken - al zijn er overlappingen of snijvlakken.

◆ De Arabische erfenis

De islamitische verovering van Spanje in 711 vestigde de Islam acht eeuwen lang in West-Europa. Hij drukte een diepgaande en blijvende stempel op alle kennisdomeinen.

◆ De Ottomaanse erfenis

Vanaf de 14e eeuw verdeelde de Ottomaanse verovering van de Balkan Europa in een christelijk Europa, waar zo goed als geen moslims meer waren, en een Ottomaans Europa dat werd gedomineerd door de islamitische macht, maar grotendeels bevolkt door christenen.

◆ De koloniale erfenis

In de 19e eeuw en aan het begin van de 20e eeuw trok het Ottomaanse rijk zich overal terug en werd het vervangen door de Europese mogendheden. Maar die moesten op hun beurt wijken voor de roep om onafhankelijkheid van de autochtone volkeren. Ook de dekolonisatie van deze - vaak islamitische - volkeren liet zijn sporen na in Europa.

Bovenop deze drie erfenissen is er een ruimte gewijd aan de hedendaagse tijd.

2. DE AANGEWENDE MIDDELEN

Elke 'erfenis' wordt voorgesteld in een bijzonder representatieve **scenografische installatie**: het zicht op een denkbeeldige bibliotheek voor de Arabische erfenis, want het Arabisch-Andalusische aandeel heeft het meest betekend in het domein van wetenschap en filosofie; het leven in een tent dat de Ottomaanse erfenis in beeld brengt; en een aanlegplaats van een haven die de koloniale erfenis symboliseert. In deze ruimtes wordt de bezoeker aan de hand van klanken en beelden, historische objecten en kunstwerken ondergedompeld in de geschiedenis.

Het **transversale erfgoed** – woorden, smaken en muziek, zowel materiële als immateriële zaken die een reis in tijd en ruimte aflegden - krijgt zijn plaats in de zintuiglijke kamers tussen de erfenissen.

In hele tentoonstellingsparcours, voor elke erfenis, vertellen (historische en fictieve) **getuigen** van hun tijd ons over hun ervaring met het samenleven in een ongelijke maatschappij, waar samenwerking tussen de gemeenschappen desondanks succesvolle contacten mogelijk maakten.

Ten slotte is er de ruimte die gewijd is aan de hedendaagse tijd. Naast feitelijke informatie over de islam in Europa is er veel plaats voorbehouden aan de **kunst**. We hebben er voor gekozen om door **de blik van geëngageerde kunstenaars** de grote vragen aan te kaarten die het samenleven van moslims en niet-moslims op Europese bodem met zich meebrengt, zowel in de Balkan als in West-Europa.

Zowel in de islamitische als de niet-islamitische Europese beeldvorming wordt meestal verondersteld dat de aanwezigheid van moslims op Europese bodem een recent en hedendaags fenomeen is, met immigratiegolven in de tweede helft van de twintigste eeuw. Daaruit vloeit een ander vooroordeel voort, namelijk dat de Europese beschaving en de Islam fundamenteel vreemd zijn aan elkaar, en door de grillen van geschiedenis veroordeeld tot een onbehaaglijk samenleven.

De tentoonstelling '*Islam, dit ook onze geschiedenis!*' laat zien dat dat niet zo is. Sinds zijn ontstaan tot vandaag is de islam aanwezig in dit continent en zijn beschaving. De moslims kwamen in de 8e eeuw aan in het westelijke deel van de Middellandse Zee tijdens hun verovering van het Iberische Schiereiland, waar ze acht eeuwen lang gebleven zijn. Toen de Val van Granada in 1492 een einde maakte aan de islamitische aanwezigheid in het westen van het continent, waren de Turken al meer dan een eeuw lang stevig gevestigd in het oosten. Ze lijfden de Balkan in hun uitgestrekte rijk in. Net zoals er een Maghrebijnse, Turkse, Afrikaanse, Indo-Pakistaanse, Arabische en Indonesische Islam is, was - en is er nog steeds - een Europese Islam.

Dat betekent dat deze twee beschavingen elkaar niet vreemd zijn. Ze vloeien voort uit een gemeenschappelijke spirituele en intellectuele stam, zijn verbonden door eenzelfde schriftuurlijke oorsprong en beroepen zich op eenzelfde filosofische erfenis. Hun dertien eeuwen durende wisselwerking was nu eens gewelddadig, dan weer vreedzaam, maar altijd rijk aan wederzijdse uitwisselingen. Zonder hun ontmoeting zouden noch Europa, noch de Islam zijn wat ze nu zijn.

In een lange geografische beweging van vooruitgang en achteruitgang, van eb en vloed, nodigt de tentoonstelling u uit op de ontdekking van deze geschiedenis, waarvan we - in voor- en tegenspoed - zowel erfgenamen als spelers zijn.

1. PROLOOG : DE ABRAHAMITISCHE STAM

De islam en het christendom zijn twee takken van dezelfde stamboom.

De islam en het christendom hebben een gemeenschappelijke oorsprong. Ze zijn aan elkaar verwant en zijn beide erfgenaam van de Grieks-Romeinse en de joods-christelijke beschaving. Voor de christenen in Europa zijn de moslims geen vreemden zoals bijvoorbeeld de Chinezen, maar een tak van dezelfde familie: via de christenen uit het Oosten bereikt de Griekse erfenis de islam; via de christenen en de joden, de Bijbelse erfenis. Het is dus geen toeval dat ze dezelfde spirituele voorouders hebben. Abraham/Ibrahiem, Mozes/ Moesa, Jezus/ Isa, Maria/Marjam. Deze koppels illustreren niet zomaar een verwantschap, maar een echte gemeenschappelijke, spirituele smeltkroes van de drie religies van het boek.

De islam volgt de sporen van hun voorgangers. Mohammed mag dan 'de laatste profeet' (Koran 33:40) zijn, hij wist de sporen niet van wie hem voorafgaat.

2. DE ARABISCHE ERFENIS

De islamitische verovering van Spanje begint in 711 en brengt de islam acht eeuwen lang naar West-Europa. Of het nu onder eigen bewind is of, zoals in Sicilië, onder christelijke dominantie, de islam beïnvloedt alle kennisdomeinen diepgaand en blijvend.

Uit de Omajjadische verovering van Spanje ontstaat een beschaving die gekenmerkt wordt door de convivencia, het vreedzaam samengaan van de islamitische, de christelijke en de joodse cultuur. Toch is samenleven niet hetzelfde als gelijkheid en staat het niet garant voor een duurzame relatie. Christenen en moslims zijn dhimmi's, beschermelingen van de islam. Geleidelijk aan komt er een christelijke herovering op gang die in 1492 voltooid wordt met de Val van Granada, wanneer de islamitische aanwezigheid uit de christelijke gebieden in het Westen verdreven wordt. Maar ook na de verdrijving zijn er in de architectuur, de wetenschappen, de filosofie en het vocabularium nog sporen te vinden van de islamitische aanwezigheid in Spanje.

Net als Andalusië is Sicilië - dat eerst vanuit Noord-Afrika door de moslims op de Byzantijnen veroverd wordt, en vervolgens door de Normandiërs - een smeltkroes met een originele, Berbers-Arabisch-Normandische en islamitisch-christelijke cultuur. Er ontstaat zelfs een unieke, lokale variant op het Arabisch waaruit het huidige Maltees is ontstaan. Vanaf de 11e eeuw zijn de christenen – de Normandiërs, en vanaf het einde van de 12e eeuw de Hohenstaufen uit Duitsland – meester over het eiland. Ze respecteren de moslims, nemen hen op in hun administratie en nemen heel wat zeden en gewoonten van hen over. Sicilië leeft verder onder een regime dat gekenmerkt wordt door tolerantie en openheid. Frederik II (1194-1250), een buitengewoon figuur die we onderweg nog zullen tegenkomen, maakt er een levenskunst van. De vorst beheerst verschillende talen en heeft een nieuwsgierige en open geest. Hij wordt de 'keizer in djellaba' genoemd en symboliseert op zijn eentje de buitengewone tijd van de Siciliaanse convivencia.

Miniatuur van een veldslag van de Reconquista in de Cantigas de Santa Maria (1260-1270)
© De Agostini Picture Library / G. Dagli Orti / Bridgeman Images

Illustratie van een luispeler in het 'Verhaal van Bayad en Riyad', manuscript uit de 13e eeuw, bewaard in de Vaticaanse apostolische bibliotheek
© akg-images / Maurice Babey

3. DE OTTOMAANSE ERFENIS

Vanaf de 14e eeuw verdeelt de Ottomaanse verovering van de Balkan Europa in twee delen: een christelijk Europa, waar nagenoeg geen moslims meer zijn, en een Ottomaans Europa dat gedomineerd wordt door moslims maar waar veel christenen en andere minderheden wonen.

De tweede fase van de islamitische expansie, deze keer onder toezicht van de Ottomaanse Turken, vestigt de Islam in Oost- en Zuidelijk Europa. Het Ottomaanse Rijk is een multi-etnische staat waar moslimminderheden heersen over een uitgebreide mozaïek aan volkeren. Ze worden geleid door een systeem van millets: gemeenschappen die middels een speciale belasting hun godsdienst vrij mogen belijden en een grote tolerantie genieten.

In de periode tussen de verovering en de mislukking van het tweede Beleg van Wenen (1683), dat de Ottomaanse opmars naar het westen een halt toeroept, worden de contacten met het christelijke Europa in wisselende mate gekenmerkt door zowel geweld als samenwerking, naar gelang het moment en de plaats van ontmoeting. Aan beide zijden van een bewegende en altijd voorlopige grens beschouwt men de ander soms als de ideologische vijand die bevochten moet worden, dan weer als een entiteit waar men commerciële en diplomatieke relaties mee onderhoudt. Vaak bestaan deze twee visies naast elkaar. De Europeanen zijn nieuwsgieriger naar de Ottomanen dan omgekeerd. Ze bestuderen hen, nemen hun gebruiken over en vinden er inspiratie voor hun brieven en kunst. Dit noemt het “oriëntalisme”.

M. Levett en Mevr. Hélène Glavany op Turkse wijze gekleed door Jean-Etienne Liotard, ca. 1740
© akg-images / Erich Lessing

4. DE KOLONIALE ERFENIS

In de 19e en het begin van de 20e eeuw gaat het Ottomaanse Rijk er overal op achteruit. Het is de laatste fase van de islamitische neergang en eveneens de laatste fase van de Europese expansie, waar de dekolonisatie een einde aan maakt. Bij de terugtrekking laat het koloniale tijdperk een rijke en veelzijdige erfenis na.

Voor de Ottomaanse Turken begint vanaf de tweede helft van de 16e eeuw een lange periode van neergang. Drie eeuwen later neemt het christelijke Europa geleidelijk aan hun plaats in. In het Europa van de Balkan wordt de leegte opgevuld door onafhankelijke natiestaten; in de Levant en in Noord-Afrika door Europese - Britse, Italiaanse en vooral Franse - koloniale rijken.

De kolonisatie van de voormalige Ottomaanse gebieden gaat gepaard met de invoering van een voogdijschap dat verschillende vormen aanneemt: de nominale onafhankelijkheid (Egypte), het protectoraat (Tunesië, Marokko), de nederzetting (Algerije), de kolonie (Libië) en het internationale mandaat (Libanon, Syrië, Palestina, Irak).

In de tweede helft van de 20e eeuw laat de kolonisatie onafhankelijke staten met vaak artificiële grenzen na. De koloniale orde heeft het leven van de gekoloniseerde volkeren voorgoed en ingrijpend veranderd. Maar deze volkeren hebben ook een onontkenbare invloed uitgeoefend op hun voormalige moederland, en wel op vlak van demografie, economie, het stedelijke landschap, de kunsten, de levenswijze en de mentaliteit.

We kunnen stellen dat de drie belangrijkste bewegingen die bepalend waren voor de 19e en de 20e eeuw - het verval van het Ottomaanse Rijk, de kolonisatie en de dekolonisatie - heel Europa diepgaand veranderd hebben, maar op verschillende manieren: in de Balkan vooral op geopolitiek vlak en in West-Europa voornamelijk op vlak van demografie, economie en cultuur.

De verandering was abrupt, maar vruchtbaar. Net als overal waar Europa zich vestigde (met andere woorden: op de hele planeet), drong het op islamitische bodem zijn kennis, zijn manier van denken en handelen en zijn instellingen op. Wat ons interesseert is datgene wat Europa importeerde: rijkdom en mensen, maar ook literaire en artistieke invloeden die men verzamelt onder de vage term "oriëntalisme".

Britse propaganda-affiche, Tweede Wereldoorlog
© Imperial War Museum, London

Propaganda-affiche 'Journée de l'Armée d'Afrique et des troupes coloniales', 1917
© Montpellier Méditerranée Métropole

5. VANDAAG

FEITEN EN CIJFERS

Na meer dan vier eeuwen afwezigheid zijn de moslims teruggekeerd naar West-Europa. In Oost-Europa, waar ze nooit vertrokken zijn, ondergaan ze dictaturen, oorlog en etnische zuiveringen. Overal levert het samenleven van moslims en niet-moslims een gecontrasteerd beeld op, waarbij tragedie en hoop hand in hand gaan.

De geschiedenis maakte van de Balkan een bijzonder complexe mozaïek van gemeenschappen. Bosniërs, Kosovaren, Pomaken, Tataren en anderen zijn zowel burgers van het land dat ze bewonen, als leden van hun volk. Het communistische regime hield deze mengelmoes in een ijzeren greep; de ondergang van het regime had een nationalistische uitbarsting van etnische concurrenten tot gevolg. De oorlogen van Ex-Joegoslavië - de laatste op het Europese continent - waren bijzonder wreed. De beëindiging ervan werd opgelegd door de internationale gemeenschap, maar enkel het probleem van het geweld werd aangepakt.

Verjaagd door ellende of vervolging, en aangetrokken door het vooruitzicht op een beter leven, zijn heel wat moslims in opeenvolgende golven neergestreken in West-Europa. De fabrieken liepen leeg doordat de mannen naar de loopgraven van de Eerste Wereldoorlog vertrokken; na de Tweede Wereldoorlog was er nood aan mankracht voor de wederopbouw, en daarop volgde migratie door gezinshereniging. Ten slotte gingen ook veel mensen op de vlucht voor de conflicten in het Nabije Oosten.

Hoeveel van de twee miljard bewoners van de Europese Unie zijn moslim? Niemand kent het juiste aantal. Een voorzichtige schatting heeft het over 20 miljoen. Hun vaak onvolledige en moeizame integratie wordt bemoeilijkt door de haperende economieën van de gastlanden, de voordelen van de autochtone bevolking, hun eigen moeilijkheden om zich aan te passen aan de culturele codes van hun nieuwe land. Bovendien groeit er in hun middens steeds vaker een fundamentalistische en gewelddadige vorm van de islam, die in de hele islamitische wereld herkenbaar is. Maar de mislukte integratiepogingen verhullen het groot aantal successen, in alle domeinen van de menselijke activiteit.

EEN ANDERE KIJK

De menselijke realiteit laat zich niet vatten in harde feiten, en zelfs niet in de analyses van wetenschappers. Het leed en de vreugde van individuen, hun teleurstellingen en hoop, de angst voor de ander of een broederlijke ontvangst, een clash van culturen of hun geslaagde huwelijk - kortweg: de oneindige complexiteit van de sociale banden, heeft nood aan een andere kijk dan statistiek. Kunst, dat is wat er nodig is.

Daarom zijn er kunstwerken te zien. We hebben ze gegroepeerd volgens vijf hoofdthema's die het patroon schetsen van de relaties tussen moslims en niet-moslims in het hedendaagse Europa. Ze dienen niet als 'illustratie' van de thema's, noch als 'verklaring' en nog minder om hun waarheid te verkondigen of een oplossing te vinden. Ze zijn er eerder om een gevoel van onbehagen uit te lokken of een glimlach te ontlokken en, in ieder geval, een vraag op te werpen.

HIERONDER EEN SELECTIE VAN KUNSTWERKEN

Caresser l'errance d'un pas oublié

Naji Kamouche

2005

Installatie

Een tapijt, acht paar schoenen voor volwassenen, twee paar schoenen voor kinderen

200 x 135 cm

Collectie Frac Alsace

“Caresser l'errance d'un pas oublié (“De omzwerving van een vergeten stap omhelzen”). Die zin verwoordt een verleidelijk en aangrijpend stuk, met een zangerige en trieste stem; een stuk waar het spel en de beschuldiging onder de zachtheid van een stof tevoorschijn komen. Eenzame schoenen met motieven die zich met die van een tapijt verweven, een camouflage die zich als een stralende scène laat lezen, terwijl elke schoen zijn tegenhanger zoekt en in het geheim het moment van de amputatie herbeleefd. De woorden weerklinken zonder schreeuw en nochtans verspreidt zich die stem, die zowel aan de levenden als aan de overledenen schatplichtig is, heldendichten en ontboezemingen kruisend, een stem ontsnapt uit de afgrond, aan de afschuw, een stem in gewichtloze staat. Laatste brief van de geliefde die zijn liefde telkens herroept, tedere bekentenis van de nomade, vastberaden nooit te verstarren.”

Pierre Giquel

Marokkanen koesteren al lang een passie voor de Duitse mechanica. In de loop van de 20e eeuw komt het woord “Dorigin” (van het Franse “d’origine”, “authentiek”) in gebruik om de kwaliteit van een in het buitenland vervaardigd product aan te duiden. Dat minderwaardigheidsgevoel tegenover de lokale productie delen ze helaas met vele Afrikanen. “Mercedessen nemen een belangrijke plaats in op de wegen van het land: onnoemelijk veel exemplaren (voornamelijk 240D’s) doen dienst als taxi’s, waarvan de kleur varieert naargelang de plaats waar ze rondtoeren. Een flink aantal van deze wagens hebben gigantisch veel kilometers op de teller en bewijzen daarmee hun onverbiddelijke betrouwbaarheid – ook al lijkt de autoconstructeur hun genegenheid niet te delen. In deze periode van veranderingen, wil de Marokkaanse regering de taxivloot vernieuwen en laat ze al die oude wagens vernietigen. Ofwel worden ze in het zuur geworpen, ofwel – zo laat ik mij tenminste vertellen – worden de uit het ijzerafval gerecupereerde onderdelen dankzij de Marokkaanse vindingrijkheid weer in elkaar gezet. Zo wordt de auto’s een nieuw leven geboden! Nu de automobiellindustrie zich in het noorden van het land ontwikkelt en Renault er grote fabrieken uit de grond gestampt heeft, worden de Mercedessen plaatselijk door Dacia’s vervangen.”

Dorigin

Eric van Hove

2016

Gemengde technieken : video in mono van 32 min & reconstructie van een Mercedes 240D

Afmetingen : 4,72 m x 1,78 m x 2,79 m – Gewicht : 1500 kg

Eric van Hove

Vue d'ensemble au Frankfurter Kunstverein, 2016

© Frankfurter Kunstverein

© Photo : Norbert Migueletz

Dorigin is een Mercedes 240D die volledig opnieuw is samengesteld aan de hand van talrijke losse onderdelen, afkomstig van tien verschillende geïmporteerde auto's. De diverse kleuren van de carrosserie getuigen van de herkomst van elk onderdeel: het pistachegroen van Meknes, het blauw-groen metallic van Khénifra/Tighassaline, het hemelsblauw van Imzagame/Essaouira, het oker van Ouarzazate, het wit van Casablanca, het oranje van Larache enz. De kunstenaar is ermee van Marrakech naar Frankfurt gereden langs een speciale route, uitgestippeld in overleg met Juan Asís Palao Gómez: Tanger, Marbella, La Carolina, Seseña Nuevo, Valle de los Caídos, het Escorialklooster, Vichy, Douaumont, Mannheim, Frankfurt. Onderweg werd een film gedraaid in samenwerking met regisseuse Meriem Abid. Deze in mono gedraaide psychogeografische video maakt deel uit van het uiteindelijke werk. In Marokko verwijst de titel van het werk (Dorigin) naar het product van buitenlandse herkomst – zoals alle Mercedessen en andere Europese wagens op Marokkaanse wegen. Eenmaal in Europa krijgt de titel een nieuwe betekenis, aangezien het voertuig in Marokko vervaardigd is; de herkomst is dus veranderd.

Prière de l'absent

Kamel Yahiaoui

1995

Gemengde techniek op bidkleedje

121 x 182 cm

Kamel Yahiaoui

"De context waarin ik de reeks *Prière de l'absent* ("gebed van de afwezige") heb gemaakt is erg pijnlijk. Het werk, dat ik uitkoos voor de tentoonstelling *Islam*, dit is ook onze *Geschiedenis!*, maakt deel uit van die toevalligheden, of het lot, ik zou het niet kunnen verklaren, die me op mijn cultuur wijzen, ik vat het tegelijk op als een bewijs en als een levensinstinct: dit werk is het eerste van de reeks.

Tijdens de zwarte periode waarin het fundamentalisme en de barbaarsheid op volle toeren draaiden, zijn namelijk veel van mijn vrienden vermoord. Ik had eerder al gereageerd met een werk getiteld *Spasmofolie*, en in 1995, kwam bovenop dat zware eerbetoon nog de dubbele moord op de directeur – en zijn zoon – van mijn school, de *École des Beaux-Arts* in Algiers, een sabelslag in de buik, waarna ik aan de reeks *Prière de l'absent* ben begonnen. Oog in oog met deze tragedie bevond ik me in een breekbare en machteloze toestand, en om er weer bovenop te komen had ik maar één uitweg: gebeden schilderen voor de afwezigen. De 'afwezige' heeft in dit werk twee betekenissen: het is tegelijk de vermoorde en diegene die niet bij diens begrafenis aanwezig kon zijn. In dit geval ben ik dat natuurlijk, zowel ikzelf als al mijn in ballingschap levende landgenoten, die er op die cruciale momenten niet konden zijn om de begrafenis bij te wonen en om onze doden te rouwen. Eenieder zijn redenen, meestal respectabel, we stonden voor het dilemma de dood te ontvluchten om haar te bestrijden, elk met onze eigen wapens, in mijn geval de kunst.

Ik ben een getuige van de zeer hoge prijs die we betaald hebben en deze tragedie, die ons land 200 000 doden heeft gekost, zullen we nooit te boven komen.

Wat mezelf betreft: ik blijf bidden door mijn kunst en met al mijn krachten tegen het fundamentalisme strijden, en ik weiger het woord 'islam' nog maar te vermelden bij wat ik de barbaarsheid noem, die tegengesteld is aan de principes van de islam en van alle menselijkheid die erin vervat zit."

Kamel Yahiaoui

© Photo : Laurent Zylberman

Silhouettes Yves Saint Laurent

1970-1975

Textiel

Collectie Olivier Châtenet

“Yves Saint Laurent ging in 1966, samen met zijn partner Pierre Bergé, voor het eerst op reis naar Marokko. Hij werd in Oran (Algerije) geboren en bracht er zijn hele jeugd door, maar Marrakech stal zijn hart.

Na die eerste reis kopen Saint Laurent en Bergé hun eerste gezamenlijke woning, in het historische centrum van Marrakech: “Dar el Hanch”, het huis van de slang.

Het zou een cruciaal jaar worden in het leven van de modeontwerper : hij opent in 1966 ook zijn eerste confectieboetiek, “Saint Laurent rive gauche”, in de Rue de Tournon (Parijs).

Deze kledinglijn, betaalbaarder dan de haute couture, weerspiegelt zijn mediterrane invloeden. Hij zou van dan af tweemaal per jaar naar Marrakech trekken om er zijn collecties te ontwerpen.

Hij zei in dat verband : *‘Toen ik Marokko ontdekte, begreep ik dat mijn persoonlijke kleurenpalet dat van de zelliges, zouacs, djellaba’s en kaftans is.’*

De hier tentoongestelde figuren getuigen van deze exotische inspiratie, ter plaatse opgedaan: de lange mantels met door passementwerk omboorde kap herinneren aan de Berberse boernoës of aan de mantel van de Spahi’s; de kleden en tunieken met bladgoud die op een zoeave broek worden gedragen verwijzen naar oosterse schilderijen, en de halsdoeken, belangrijke juwelen en riemen, die hen vergezellen, versterken het beeld van de moslima, die Yves Saint Laurent zijn hele carrière lang aanbad.”

Olivier Châtenet

De tentoonstelling wil een hedendaagse kijk bieden op eeuwenoude erfenissen, de sfeer en de emoties ervan oproepen in verschillende tijdperken en geografische gebieden en de invloeden en uitwisselingen tussen de Europese moslims en niet-moslims in beeld brengen.

Elke 'erfenis' wordt voorgesteld in een bijzonder representatief decor: een bibliotheek voor de Arabische erfenis, want de Arabisch-Andalusische erfenis heeft het meest betekend in het domein van wetenschap en filosofie; een tent - met militair doel of om in te wonen - die symbool staat voor de Ottomaanse erfenis; en de aanlegplaats van een haven, die de koloniale erfenis verbeeldt.

Het transversale erfgoed – woorden, smaken en muziek, zowel materiële als immateriële zaken die een reis in tijd en ruimte aflegden - krijgt zijn plaats in de zintuiglijke kamers tussen de erfenissen.

In hele tentoonstellingsparcours zijn er voor elke erfenis intieme nissen waar (historische en fictieve) getuigen van hun tijd ons vertellen over hun ervaring met het samenleven in een ongelijke maatschappij, waar samenwerking tussen de gemeenschappen desondanks succesvolle contacten mogelijk maakten.

Ten slotte is er de ruimte die gewijd is aan de hedendaagse tijd. Naast feitelijke informatie over de islam in Europa is er veel plaats voorbehouden aan de kunst. We hebben er voor gekozen om door de blik van geëngageerde kunstenaars de grote vragen aan te kaarten die het samenleven van moslims en niet-moslims op Europese bodem met zich meebrengt, zowel in de Balkan als in West-Europa.

De structuur van het Vanderborchtgebouw, met zijn spectaculaire centrale hal, dient als een plek voor ontmoetingen en ontspanning. De bezoekers kunnen er rondlopen zoals in de loges van een karavanserai of, zo men wil, in de kamers van een groot familiehuis.

DE VISUAL VAN DE TENTOONSTELLING YVES FONCK

“Het schaakspel leek ons ideaal als rode draad van Islam, dit is *ook* onze Geschiedenis! Het draagt de boodschap uit die we willen meegeven: speel het fair, volgens gedeelde regels, en praat zonder taboes over de wederzijdse invloeden tussen de islamitische cultuur en ons aller Europa. Kunnen de interpretaties van ons allen, van de elementen die in deze tentoonstelling aan bod komen, niet oneindig zijn, net als de varianten in het schaakspel?

Het edele schaakspel, dat de helderheid van de regels zo nobel maakt, werd door de Arabieren vanuit Azië Europa binnengebracht. De opgestelde legers zijn identiek (behalve de kleur), even sterk, en ze bewegen zich op allereenvoudigst terrein, zonder omwegen. Enkel het denkvermogen van de spelers blijft aan het oog onttrokken. Voor elk treffen schudden de tegenstanders elkaar de hand met de woorden “goeie partij”, want het doel is om samen een soort kunstwerk tot stand te brengen, met het genoegen er achteraf over te kunnen discussiëren in het vooruitzicht.

De kinderen op de affiche stellen de toekomst voor. De achtergrond symboliseert de ontvangst van de ene door de andere, de kledij is neutraal, enkel de blikken zijn enigszins argwanend, maar toch vriendschappelijk, want ze verlangen ernaar om samen iets op te bouwen.”

Yves Fonck

De tijdelijke tentoonstelling wil een aangename ontmoetingsplek zijn met een eetcafé, een shop en een gevarieerd evenementenprogramma. Hieronder vindt u de programmatie die nog gaat evolueren naarmate de expositie vordert.

De tarieven geven zowel toegang tot de tentoonstelling als tot het evenement.

INHULDIGING / 15.09.2017

9u30 - 17u30 : opening

17u30 - 21u00 : nocturne

Uitzonderlijke prestatie van het Vlaams Radio Koor en Compagnie Racines Carrées (zang en dans) om 16u, 17u en 18u.
Henna atelier van 12u tem 18u30

*** GRATIS TOEGANG VOOR DE OPENING OP 15.09.2017 ***

LERARENDAGEN

In samenwerking met Klasse worden er op volgende data verschillende lerarendagen georganiseerd: zaterdag 16/09 (10u, 11u en 14u), op woensdag 20/09 (13u, 14u en 15u) en zaterdag 23/09 (10u, 11u en 14u).

Tijdens deze dagen krijgen de leerkrachten gratis toegang tot de tentoonstelling, een geleide rondleiding, het pedagogische dossier en de catalogus.
Inschrijven verplicht: www.klasse.be of 02/549 60 49.

CREATIEVE ATELIEREN / ELKE DERDE ZATERDAG VAN DE MAAND

1/ Serigrafie - zaterdag 21 oktober (NL,FR,EN)

Initiatie voor kinderen en volwassenen

14u-16u: kinderen tussen 6 en 12 jaar

16u30 - 18u30 : volwassenen

Tarief : 15€/pp

2/ Kalligrafie - zaterdag 18 november (NL,FR,EN)

Initiatie voor kinderen en volwassenen

14u-16u: kinderen tussen 6 en 12 jaar

16u30 - 18u30 : volwassenen

Tarief : 15€/pp

3/ O.S.T (Oiseaux Sans Tête) - zaterdag 16 december (NL,FR,EN)

14u-16u: kinderen tussen 6 en 12 jaar

Tarief : 15€/pp

INFO & RESERVATIE

info@expo-islam.be

+32 (0)2/ 549 60 49

EUROPESE PROJECTPARTNERS

Een coproductie van

Met de steun van het Cultuurprogramma van de Europese Unie

With the support of the Culture programme of the European Union

Ontworpen en gerealiseerd door

Met bijzondere steun van Miguel Ángel Moratinos, voormalig minister van Buitenlandse Zaken van Spanje en sterk betrokken bij *The United Nations Alliance of Civilizations*

Executive Agency « Education, Audiovisual and Culture » (EACEA) – Programma Cultuur 2007-2013, Brussel
Fiona Deuss-Frandi, Alejandro Ramillo, Project advisor

Gecoördineerd door **Tempora**

Civita Mostre – Rome, Italië
Alberto Rossetti, Gedelegeerd bestuurder
Noemi Gambini en Sara Bertolani, Projectcoördinatie in Italië

Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum - Bulgarian Academy of Sciences (IEFSEM-BAS) – Sofia, Bulgarije
Prof. Dsc. Lozanka Psycheva, Directeur tot 2014
Prof. dr. Petko Hristov, Directeur
Prof. dr. Nikolai Vukov
Prof. dr. Iglia Mishkova
Dr. Rossitza Ohridska - Olson
Prof. dr. Bojidar Alexiev
Prof. dr. Evgenia Troeva - Grigorova
Prof. dr. Galina Lozanova

L'Institut de Recherche, Formation et Action sur les migrations (IRFAM) – Luik, België
Spyros Amoranitis, Directeur
Altay Manço, Wetenschappelijk directeur
Morgane Devries, Medewerker

Institut für Kulturaustausch – Tübingen, Duitsland
Otto Letze, Directeur
Maximilian Letze, Directeur
Silvia Arce - Figueroa, Concept en coördinatie
Hannes Täuber, Concept en coördinatie

Le Musée national de l'histoire de l'immigration – Parijs, Frankrijk
Hélène Orain, Directeur Publieke Instellingen
Aurélien Lemonier, Museumdirecteur
Marie Poinot, Verantwoordelijke publicaties
Peggy Derder, Verantwoordelijke publiekswerking

University of Aksaray – Aksaray, Turkije (projectpartner van 2012 tot 2016)
Prof. Mustafa Acar, Rector (2011-2015)
Prof. Yusuf Sahin, Rector (sinds 2015)
Prof. Ural Manço, Departement sociologie

The association CuLTures – Kopenhagen, Denemarken
Ahmed Krausen, Fotograaf

The association of Architects in Bosnia-Herzegovina – Sarajevo, Bosnië en Herzegovina (2013-2016)
Lemja Akšamija, Wetenschappelijk medewerker
Aida Cengic, Administratie en financiën

Warm Festival – Sarajevo - Parijs
Rémy Ourdan, Voorzitter
Christopher Yggdre, Directeur
Adnan Pavlovic, Lokaal coördinator

The Bosniak Institute – Foundation Adil Zulfikarpašić – Sarajevo, Bosnië en Herzegovina
Amina Rizvanbegovic - Džuvic, Directeur

Institut für
Kulturaustausch

CULTURES

en ook University of Aksaray, the association of Architects in Bosnia-Herzegovina, the Bosniak Institute

Het adviescomité bestaat uit partners wiens wetenschappelijke expertise en (levens)ervaring een belangrijke bron van inspiratie vormden voor de tentoonstelling.

Ook al was zonder hen het project niet mogelijk geweest, ze zijn niet verantwoordelijk voor eventuele onjuistheden in de tentoonstelling.

EXPERTS

Elie Barnavi, Voorzitter van het wetenschappelijk comité

Michel Abitbol, Historicus, professor emeritus aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem

Aurélié Clément-Ruiz, Directeur tentoonstellingen, Institut du Monde Arabe in Parijs

Farid El Asri, Doctor in Antropologie aan de Université catholique de Louvain, Europees islamspecialist (muzikale expressie van Europese moslims)

Henry Laurens, Historicus, specialist Arabische wereld, professor aan het Collège de France

Altay Manco, Wetenschappelijk directeur aan het Institut de Recherche, Formation et Action sur les Migrations (IRFAM) in Luik

Ural Manco, Professor aan de Universiteit van Aksaray

Brigitte Maréchal, Professor aan de Université catholique de Louvain, directeur van het Cismoc (Centre Interdisciplinaire d'Etudes de l'Islam dans le Monde Contemporain)

Myriam Morel, Conservator emeritus aan het MUCEM (musée des civilisations de l'Europe et de la Méditerranée) in Marseille

Slimane Zeghidour, Schrijver en journalist gespecialiseerd in de Arabische wereld, vooral in Centraal-Azië, onderzoeker aan het Institut de relations internationales et stratégiques in Parijs.

CULTURELE EN ARTISTIEKE ADVISEURS

Jacqueline Frydman, Directeur van het Passage de Retz, Parijs

Coline Houssais, Curator en directeur van Agence Hustaza, Parijs en Londen

Talheh Daryanavard, Institut des Hautes Etudes des Communications Sociales (IHECS), Brussel

Jérôme Jacobs, Galerie Aeroplastics Contemporary, Brussel

Caroline Moussian en haar team, Galerie Rouban Moussian, Parijs

Chantal Crousel en haar team, Galerie Chantal Crousel, Parijs

Eric Dupont en zijn team, Galerie Eric Dupont, Parijs

Bert de Leenheer en Dirk Vanhecke, Galerie Transit, Mechelen

KUNSTENAARS

Gordana Andjelic-Galic,
Arwa Abouon,
Boushra Almutawakel,
Brussels Philharmonic,
Compagnie Racines Carrées,
Jacques Charlier,
François Curlet,
Cédric Dambrain,
Isabelle de Borchgrave,
Jean-Ulrick Désert,
Yves Fonck,
Jörg Frank,
Karim Ghelloussi,
Gregory Green,
Šejla Kamberić,
Naji Kamouche,
Nikolaj Bendix Skyum Larsen,
Peter Logan,
Yazid Oulab,
Pietro Ruffo,
Yves Saint Laurent,
Nebojša Šerić– Šoba,
Djamel Tatah,
Eric van Hove,
Ari Versluis & Ellie Uyttenbroek,
Vlaams Radio Koor,
Kamel Yahiaoui

MUSEA EN BRUIKLEENGEVERS

Bibliothèques de l'Université catholique de Louvain
Collection MHFA, Histoire de France et d'Algérie,
Montpellier Méditerranée Métropole
Galerie Circonstance, Nice
Galerie Eric Dupont, Parijs
Galerie Italienne, Parijs
Galerie Tanja Wagner, Berlijn
Galerie Transit, Mechelen
Institut du monde arabe, Parijs
Institute of Ethnology and Folklore Studies with
Ethnographic Museum, Sofia
Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel
Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Brussel
Kunstgewerbemuseum, Staatliche Kunstsammlungen,
Dresden
L' Agence culturelle Alsac – Frac Alsace
Luc Freché
Musée de l'Armée, Parijs
Musée de la céramique d'Andenne, Andenne
Musée de la Vie Wallonne, Luik
Musée national de l'histoire de l'immigration, Parijs
Musée Porte de Hal, Brussel
Museo arqueológico Nacional, Madrid
Museo Prasa, Torrecampo, Cordoba
Muziekinstrumentenmuseum, Brussel
Olivier Châtenet
Privécollectie – Isabelle Benoit
School Gallery, Parijs
The Third Line, Dubai
TreM.a. Collection Société archéologique de Namur,
Namen
War Heritage Institute, Brussel

HET MUSEUM VAN EUROPA

Het Museum van Europa werd in 1998 opgericht en koestert de ambitie de culturele schakel tussen Europa en de burger te worden, en dus iedereen te lokken die het verleden en de toekomst van de Europese integratie wil begrijpen. De burgers voelen zich echter nauwelijks verbonden met geschiedenis (die hen niet aanspreekt, noch met Europa (dat ze slecht kennen). De programmatie van het Museum tracht hen daarom te verzoenen met hun geschiedenis en met Europa.

Sinds de creatie van de vzw Museum van Europa heeft ze verschillende projecten op haar naam staan zowel in België als in het buitenland. Dit doet ze in partnership met Tempora. Een paar voorbeelden van beschavingstentoonstellingen: *'Dit is onze Geschiedenis!'* *'God(en) een handleiding'*, *'Amerika, dit is ook onze Geschiedenis'*, *'Shoah door kogels'*, *'14-18, dit is ook onze Geschiedenis'* en vandaag *'Islam, dit is ook onze Geschiedenis!'*.

DE GROEP MEMORIAL VAN CAEN - TEMPORA

Partners sinds lange jaren rond verschillende projecten in verband met de hedendaagse geschiedenis.

In 2016 besloten het Memorial van Caen en Tempora hun partnerschap te structureren en te versterken in de vorm van cross - shareholdings.

Samen verwelkomen de twee instellingen meer dan een miljoen bezoekers per jaar in hun permanente of tijdelijke tentoonstellingen.

Elk van deze twee instellingen heeft een groot aantal tijdelijke tentoonstellingen en culturele evenementen geproduceerd en ontworpen om de sequenties van de hedendaagse geschiedenis te duiden. Dit gebeurde in de overtuiging dat onwetendheid angst met zich meebrengt die het samenleven bemoeilijkt en het perspectief van een onzekere toekomst bewerkstelligt.

Islam, dit is ook onze Geschiedenis! is de eerste vrucht van deze verstrekte samenwerking.

OPENINGSUREN

Van maandag tot vrijdag : 09u30 tem 17u30
Weekend, Belgische schoolvakanties en feestdagen : 10u00 tem 19u00

Uitzonderlijk gesloten op 25 december en 1 januari

TARIEVEN

Volwassenen en senioren : 13,50€
Groepen (min. 15 pers.) : 11€
- 26 jaar : 7€
Scholen en jongerengroepen (6-25 jaar) : 6,50€
Familie package (2 volw. + 2 kind.) : 36€ + 6,50€ per extra kind
Kind - 6 jaar : gratis

 : 1,25€

 : 2€

 : B-dagtrips : trein + toegang tot de tentoonstelling

KOOP UW TICKET ONLINE

www.expo-islam.be

GELEIDE BEZOEKEN

80€/gids (max. 20 pers. / gids) voor 1u30 bezoek
Reservatie verplicht

DUUR VAN HET BEZOEK

1u30 (laatste toegang 1u30 voor de sluiting)

LOCATIE & RESERVATIE

Vanderborghtgebouw
Schildknaapstraat 50
1000 Brussel (centrum)

info@expo-islam.be
www.expo-islam.be
+32(0)2/549.60.49

Reservatie voor groepen, mensen met beperkte mobiliteit en geleide bezoeken

FOLLOW & LIKE US
TEMPORA-EXPO

LEGACY CAFÉ

Ontdek ons eetcafé, het 'Legacy Cafe', voor of na uw bezoek aan de tentoonstelling! Vrije ingang. Het 'Legacy Cafe' biedt lunchmogelijkheden die van oosterse smaken gaan tot lekkere gerechten van bij ons. Een kleine overzicht: onze kefta gehaktballetjes met tomatensaus en gember, quiche met broccoli en gemarineerde kip met komijn, stel zelf je salade samen (hummus, tomaten, brijwat,...),...

Om van te watertanden! Ons café is ook toegankelijk voor personen die de tentoonstelling niet zouden bezoeken!

BAZART SHOP

De shop biedt een breed gamma aan boeken aan die de verschillende thema's van de tentoonstelling aankaarten. Je vindt er tevens talrijke voorwerpen die Europese en Oosterse ambacht met elkaar verweven.

De tentoonstellingscatalogus is rijk geïllustreerd en legt het parcours en de handleidingen van de hedendaagse kunstwerken uit maar geeft ook verschillende denkpistes na je bezoek. Verkrijgbaar in het Nederlands en het Frans tegen de prijs van €12.

MET DE STEUN VAN HET CULTUURPROGRAMMA VAN DE EUROPESE UNIE

With the support of the Culture programme of the European Union

EEN TENTOONSTELLING VOORGESTELD DOOR

EEN TENTOONSTELLING ONTWERPEN EN GEREALISEERD DOOR

DE TENTOONSTELLING WERD GEREALISEERD DANKZIJ

IN PARTNERSHIP MET

ONZE EUROPESE PARTNERS

en ook University of Aksaray, the association of Architects in Bosnia-Herzegovina, the Bosniak Institute